

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
INTERNET: <http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/49/99

OSZCZĘDNOŚCI I LOKATY

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, MARZEC '99

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Posiadanie zasobów finansowych, w różnej postaci, jest ważnym aspektem sytuacji materialnej naszych gospodarstw domowych. Formy oszczędzania i sposoby lokowania oszczędności są prawie takie same jak w końcu roku '97 - od tego czasu zaszły w tej dziedzinie jedynie niewielkie zmiany¹.

Prawie połowa ankietowanych (48%) deklaruje, że ma jakieś oszczędności. Badani najczęściej korzystają z jednej formy lub dwu rodzajów lokat finansowych wymienionych w kwestionariuszu.

Im niższe jest wykształcenie respondentów i gorsza ich sytuacja materialna, tym częściej nie dysponują oni żadnymi oszczędnościami (zob. tabele aneksowe). Mają je natomiast przede wszystkim mieszkańcy wielkich aglomeracji miejskich, najrzadziej - mieszkańcy wsi. Oszczędnościami w różnej postaci częściej dysponują respondenci młodszy (do 34 roku życia) niż starsi, nieco częściej też mężczyźni niż kobiety.

Tabela 1

Czy ma Pan(i)/mają Państwo jakieś oszczędności? (Wybierano spośród 14 wymienionych w kwestionariuszu form oszczędzania.)	Wskaźniki respondentów według terminów badań					
	IV '94	IV '95	XI '95	X '96	X '97	III '99
	w procentach					
Nie mający żadnych oszczędności	49	58	54	50	50	52
Korzystający tylko z jednej formy lokat finansowych	25	23	23	21	26	25
Dysponujący 2 rodzajami lokat finansowych	12	7	9	13	12	11
Dysponujący 3 rodzajami lokat finansowych	7	6	6	8	5	7
Dysponujący 4 i więcej rodzajami lokat finansowych	7	6	8	10	7	6

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (106) zrealizowano w dniach 4-9 marca '99 na 1065-osobowej reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

Spośród grup społeczno-zawodowych posiadaniem różnego rodzaju lokat wyróżniają się pracujący na własny rachunek poza rolnictwem, kadra kierownicza i inteligencja oraz pracownicy umysłowi niższego szczebla. Ze względu jednak na stosunkowo niewielkie liczebności poszczególnych grup badanych mających oszczędności należy zachować ostrożność w uogólnianiu tych danych.

Czterema i więcej rodzajami lokat finansowych najczęściej dysponują badani z wyższym wykształceniem, o wysokich dochodach na osobę w rodzinie oraz mieszkańcy największych miast (powyżej 500 tys. ludności).

Porównując dotychczasowe wyniki badań można zauważyć, że posiadacze różnego rodzaju lokat stanowili w latach dziewięćdziesiątych połowę lub nieco mniej ogółu respondentów (tylko na początku roku '95 sytuacja pod tym względem była wyraźnie gorsza). W większości przypadków ankietowani korzystali z jednej formy lub dwóch rodzajów lokat finansowych. Odsetek osób mających większą liczbę lokat (co najmniej trzy rodzaje) wahał się, ale nigdy nie przekroczył jednej piątej ogółu, a więc mniej niż co dziesiąty posiadacz oszczędności dysponował kilkoma lokatami.

Zmieniały się natomiast sposoby lokowania zasobów finansowych. Przede wszystkim coraz więcej osób zakładało w bankach konta złotówkowe, w znacznym stopniu pod wpływem nacisku zakładów pracy. Obecnie odnotowujemy dalsze zwiększenie się liczby ankietowanych mających takie konta, choć należy pamiętać, że niewielki dwu-, trzypunktowy przyrost odsetka mieści się w granicach błędu statystycznego.

W latach dziewięćdziesiątych malało znaczenie kont walutowych, zmniejszyła się też liczba posiadaczy książeczek oszczędnościowych, choć nadal ma je wiele osób. Niezmiennie znaczna część badanych przechowuje zasoby gotówkowe w domu. Zmieniało się natomiast, jak się wydaje, lokowanie pieniędzy w obligacje skarbu państwa i akcje firm notowanych na giełdzie. Wprawdzie niewielkie odsetki badanych korzystających z takich lokat utrudniają wyciąganie wniosków, jednak w ostatnim okresie widać spadek zainteresowania tego rodzaju lokatami. W drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych popularną formą oszczędzania stały się indywidualne polisy ubezpieczenia na życie - odsetek mających je minimalnie wzrósł.

Większość różnego rodzaju lokat mają przede wszystkim respondenci z wyższym i, w mniejszym stopniu, średnim wykształceniem, osoby o wysokich dochodach, dobrze sytuowane, reprezentanci takich grup społeczno-zawodowych, jak: kadra kierownicza i inteligencja, pracownicy umysłowi niższego szczebla oraz pracujący na własny rachunek poza rolnictwem (zob. tabele aneksowe).

Tabela 2

Czy mają Państwo jakieś oszczędności? Czy jest /są to:	Terminy badań					
	IV '94 (N=1207)	IV '95 (N=1177)	XI '95 (N=1254)	X '96 (N=1158)	X '97 (N=1168)	III '99 (N=1065)
	Odsetki odpowiedzi twierdzących					
- książeczka oszczędnościowa	21	14	17	18	16	16
- konto bankowe terminowe w złotych	6	8	11	13	15	18
- konto bankowe a vista w złotych	6	7	9	14	13	15
- bony lokacyjne	2	1	2	2	2	1
- walutowe konto bankowe terminowe	6	4	4	3	3	2
- walutowe konto bankowe a vista	6	3	4	3	2	2
- akcje firm notowanych na giełdzie	4	3	2	2	4	2
- obligacje skarbu państwa	2	2	4	4	6	2
- jednostki uczestnictwa w funduszu powierniczym	2	1	1	2	1	2
- indywidualna polisa ubezpieczenia na życie (np. PZU Życie, Amplico Life, Commercial Union)*	-	-	-	-	13	15
- kosztowności	9	8	9	8	7	6
- gotówka (w złotych) w domu	16	11	15	13	15	12
- waluty w domu	3	3	2	3	2	2
Inne	2	1	1	2	2	2

* W poprzednich sondażach pytano o ubezpieczenie na życie w ogóle, nie tylko indywidualne. W roku '96 ubezpieczenie takie deklarowało 21% respondentów.

Część oszczędności Polaków stanowią pieniądze odłożone z myślą o nieprzewidywalnych, nieoczekiwanych wydatkach. Z uzyskanych danych wynika, że zasoby finansowe przeznaczone na takie cele ma obecnie znacznie mniej osób (28%) niż dziesięć lat temu (42%). Określenie „nieprzewidziane wydatki” może być jednak różnie rozumiane, trzeba więc

zachować ostrożność w wyciąganiu wniosków. Z analizy danych wynika, że aż 45% osób mających różnego rodzaju oszczędności deklaruje zarazem, że nie ma pieniędzy odłożonych na nieprzewidziane wydatki. Najprawdopodobniej oszczędzają oni na ściśle określone cele.

Tabela 3

Czy ma Pan(i) odłożoną jakąś sumę pieniędzy na nieprzewidziane wydatki, na przykład na książeczkę oszczędnościowej PKO, na koncie w banku*, w gotówce lub w innej formie?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	III/IV '89	III '99
	w procentach	
Tak	42	28
Nie	58	72

* „Na koncie w banku” dodano w roku '99.

Odsetek respondentów mających odłożone pieniądze na nieprzewidziane wydatki wzrasta wraz z poziomem wykształcenia i zamożności. Najczęściej dysponują nimi pracujący na własny rachunek poza rolnictwem, przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, pracownicy umysłowi niższego szczebla oraz mieszkańcy wielkich aglomeracji miejskich, natomiast najrzadziej - rolnicy, bezrobotni oraz uczniowie i studenci, mieszkańcy wsi i małych miast.

Osoby, które mają odłożoną jakąś sumę pieniędzy, zapytaliśmy, na jak długo - ich zdaniem - wystarczyłaby ta kwota, gdyby zaistniała konieczność przeznaczenia jej na codzienne wydatki.

Tabela 4

Na jak długo - w przybliżeniu - wystarczyłaby ta suma, gdyby zaszła konieczność przeznaczenia jej na codzienne utrzymanie, na bieżące wydatki?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	III/IV '89 (N=569)	III '99 (N=300)
	w procentach	
Tylko na kilka dni	9	5
Mniej więcej na miesiąc	28	27
Na dwa-trzy miesiące	33	26
Na około pół roku	17	22
Na dłużej niż pół roku	7	14
Trudno powiedzieć	7	6

Okazuje się, że odłożona suma pieniędzy starczyłaby obecnie - gdyby zaszła potrzeba przeznaczenia jej na codzienne utrzymanie - na dłużej większej liczbie respondentów niż dziesięć lat temu, przed zmianami ustrojowymi. Wówczas tylko jedna czwarta (24%) mających odłożone pieniądze uważała, że wystarczyłoby ich na pół roku lub dłużej, natomiast obecnie sądzi tak ponad jedna trzecia (36%). Odłożone kwoty są przypuszczalnie wyższe. Tak więc mniej osób ma zasoby na nieprzewidziane wydatki, ale ci, którzy je mają, częściej dysponują znacznie większymi sumami.

Opracował

Włodzimierz DERCZYŃSKI

A N E K S

Tabela 1. Czy ma Pan(i)/mają Państwo jakieś oszczędności? 1 - Nie mający żadnych oszczędności; 2 - Korzystający tylko z jednej formy lokat finansowych; 3 - Dysponujący 2 rodzajami lokat finansowych; 4 - Dysponujący 3 rodzajami lokat finansowych; 5 - Dysponujący 4 i więcej rodzajami lokat finansowych

(%)

	1	2	3	4	5	Liczba osób
Ogółem	52	25	11	7	6	1065
Płeć						
Mężczyźni	48	27	10	8	7	505
Kobiety	55	22	12	5	5	560
Wiek						
18-24 lat	48	21	18	6	7	152
25-34	47	30	11	7	6	187
35-44	54	18	11	8	9	219
45-54	53	24	10	7	6	199
55-64	56	26	9	6	3	135
65 lat i więcej	53	30	8	5	4	172
Miejsce zamieszkania						
Wieś	66	20	8	4	1	392
Miasto do 20 tys.	57	20	11	4	8	128
20 - 100 tys.	36	29	18	10	6	223
101 - 500 tys.	51	29	5	7	8	196
501 tys. i więcej mieszk.	29	29	15	9	17	125
Wykształcenie						
Podstawowe	69	19	6	3	3	325
Zasadnicze zawodowe	54	26	10	5	5	309
Średnie	40	29	16	9	7	344
Wyższe	25	23	12	17	23	87
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	28	20	19	11	22	67
Prac. umysł. niż. szczebla	34	26	18	10	12	102
Pracownicy fiz.- umysł.	50	30	11	6	2	97
Robotnicy wykwalifikowani	51	33	8	6	2	104
Robotnicy niewykwalifik.	61	21	1	6	11	52
Rolnicy	70	9	15	4	2	53
Pracujący na własny rach.	25	31	19	18	7	43
Bierni zawodowo						
Renciści	65	18	5	7	4	130
Emeryci	51	30	9	6	5	212
Uczniowie i studenci	48	30	14	3	5	72
Bezrobotni	71	17	8	2	2	87
Gospodynie domowe i inni	60	17	15	3	5	46
Pracuje w:						
sferze budżetowej	45	22	11	12	10	98
sekt. państw., publicznym	43	33	9	11	4	132
sp. właśc. pryw. i państwa	46	23	18	6	8	79
sekt. pryw. poza rolnictw.	36	28	15	8	14	192
prywatnym gosp. rolnym	67	11	14	4	3	60
Dochody na jedną osobę						
Do 275 zł	73	18	7	2	0	225
276 - 399	64	23	8	4	1	156
400 - 549	47	31	11	8	4	214
550 - 799	30	32	19	10	8	139
Powyżej 799 zł	24	22	22	12	20	111
Ocena własnych war. mater.						
Złe	73	21	5	1	1	375
Średnie	49	26	13	7	5	457
Dobre	24	30	16	14	17	232
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	45	43	9	1	2	64
Raz w tygodniu	49	27	11	6	6	592
Kilka razy w miesiącu	63	17	10	5	5	157
Kilka razy w roku	58	18	8	9	7	164
W ogóle nie uczestniczy	41	25	16	8	10	88
Poglądy polityczne						
Lewica	44	27	16	7	6	262
Centrum	53	23	9	9	6	288
Prawica	41	31	11	6	11	255
Trudno powiedzieć	68	18	9	3	2	259

Tabela 2. Czy mają Państwo jakieś oszczędności? Czy jest/są to: 1 - książeczka oszczędnościowa; 2 - konto bankowe terminowe w zlotówkach; 3 - konto bankowe a vista (płatne na każde żądanie) w zlotówkach; 4 - bony lokacyjne; 5 - walutowe konto bankowe terminowe; 6 - walutowe konto bankowe a vista; 7 - akcje firm notowanych na giełdzie; 8 - obligacje skarbu państwa

(%)

	1	2	3	4	5	6	7	8
Ogółem	16	18	15	1	2	2	2	2
Płeć								
Mężczyźni	15	21	15	2	2	3	3	2
Kobiety	16	14	15	1	2	2	2	3
Wiek								
18-24 lat	17	20	13	0	2	2	1	1
25-34	9	23	18	3	2	4	1	4
35-44	14	20	19	1	2	3	4	5
45-54	17	16	14	2	2	3	4	0
55-64	16	15	11	2	3	1	0	1
65 lat i więcej	22	10	11	0	2	2	1	1
Miejsce zamieszkania								
Wieś	9	8	7	1	0	0	1	1
Miasto do 20 tys.	14	22	16	0	2	2	2	3
20 - 100 tys.	23	22	17	2	3	2	2	5
101 - 500 tys.	16	21	16	3	3	2	2	1
501 tys. i więcej mieszk.	25	29	32	1	3	10	7	5
Wykształcenie								
Podstawowe	12	9	7	0	1	1	1	1
Zasadnicze zawodowe	12	16	11	3	2	3	0	2
Średnie	19	21	21	1	3	3	4	2
Wyższe	32	44	33	3	5	9	10	15
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	21	45	32	1	4	8	9	9
Prac. umysł. niż. szczebla	22	32	27	1	3	6	7	8
Pracownicy fiz. - umysł.	12	14	18	0	2	0	1	0
Robotnicy wykwalifikowani	9	14	13	2	1	1	0	1
Robotnicy niewykwalifik.	10	8	16	0	1	0	0	5
Rolnicy	16	6	6	9	0	0	0	3
Pracujący na własny rach.	11	35	23	2	2	9	9	3
Bierni zawodowo								
Renciści	15	13	8	2	3	2	2	0
Emeryci	23	11	13	1	2	1	1	2
Uczniowie i studenci	14	24	11	0	3	2	0	0
Bezrobotni	6	8	7	0	1	0	2	0
Gospodynie domowe i inni	17	21	11	0	2	3	0	3
Dochody na jedną osobę								
Do 275 zł	7	5	6	2	0	0	1	0
276 - 399	12	9	12	0	1	1	1	0
400 - 549	17	15	16	0	2	1	1	1
550 - 799	29	28	21	1	2	3	3	1
Powyżej 799 zł	25	36	31	5	8	12	5	7
Ocena własnych war. mater.								
Złe	5	5	8	1	0	0	1	0
Średnie	18	18	15	2	2	2	1	1
Dobre	28	37	27	1	5	7	7	8
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	18	17	13	2	2	0	1	0
Raz w tygodniu	18	17	14	1	3	3	2	2
Kilka razy w miesiącu	9	16	18	1	0	2	2	0
Kilka razy w roku	11	17	13	2	1	4	2	5
W ogóle nie uczestniczy	19	23	21	2	2	0	5	4
Poglądy polityczne								
Lewica	21	18	16	2	3	3	3	4
Centrum	19	17	16	2	1	1	2	1
Prawica	17	26	18	1	4	5	3	4
Trudno powiedzieć	6	10	9	1	0	1	1	1

Tabela 2 cd. 9 - jednostki uczestnictwa w funduszu powierniczym; 10 - indywidualna polisa ubezpieczenia na życie, np. PZU Życie, Amplico Life, Commercial Union;
11 - kosztowności; 12 - gotówka (w złotych) w domu; 13 - waluty w domu;
14 - Inne

	(%)						
	9	10	11	12	13	14	Liczba osób
Ogółem	2	14	6	12	2	2	1065
Płeć							
Mężczyźni	3	15	7	14	2	2	505
Kobiety	1	14	5	10	2	2	560
Wiek							
18-24 lat	1	14	11	20	1	2	152
25-34	2	15	7	10	5	2	187
35-44	2	17	5	12	3	2	219
45-54	1	12	6	11	3	3	199
55-64	1	16	4	8	0	0	135
65 lat i więcej	2	13	4	10	1	0	172
Miejsce zamieszkania							
Wieś	0	9	3	13	2	1	392
Miasto do 20 tys.	1	12	6	8	2	0	128
20 - 100 tys.	2	20	9	14	4	2	223
101 - 500 tys.	1	15	5	13	1	2	196
501 tys. i więcej mieszk.	7	25	10	7	2	6	125
Wykształcenie							
Podstawowe	1	9	2	8	1	1	325
Zasadnicze zawodowe	0	12	6	14	2	1	309
Średnie	2	18	7	14	2	2	344
Wyższe	9	27	14	12	9	5	87
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier. i inteligencja	12	30	13	13	9	7	67
Prac. umysł. niż. szczebla	2	20	6	16	5	2	102
Pracownicy fiz. - umysł.	0	11	7	16	1	0	97
Robotnicy wykwalifikowani	1	8	7	17	2	2	104
Robotnicy niewykwalifik.	0	21	10	12	0	0	52
Rolnicy	0	3	2	10	0	2	53
Pracujący na własny rach.	2	36	7	16	1	6	43
Bierni zawodowo							
Renciści	1	7	5	9	1	2	130
Emeryci	0	18	5	10	1	0	212
Uczniowie i studenci	3	9	8	10	3	1	72
Bezrobotni	0	11	4	8	4	0	87
Gospodynie domowe i inni	2	9	0	8	0	1	46
Dochody na jedną osobę							
Do 275 zł	0	9	1	6	1	1	225
276 - 399	0	7	2	9	0	0	156
400 - 549	0	15	6	14	2	2	214
550 - 799	3	22	9	13	2	2	139
Powyżej 799 zł	6	29	17	18	6	3	111
Ocena własnych war. mater. złe	1	9	1	5	0	1	375
Średnie	1	14	7	14	3	1	457
Dobre	5	24	12	19	5	4	232
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	1	10	1	9	1	1	64
Raz w tygodniu	1	15	7	14	3	1	592
Kilka razy w miesiącu	1	11	4	8	1	2	157
Kilka razy w roku	2	14	6	8	2	4	164
W ogóle nie uczestniczy	2	18	9	15	2	2	88
Poglądy polityczne							
Lewica	1	13	9	11	2	2	262
Centrum	1	16	6	12	2	1	288
Prawica	4	18	4	13	4	3	255
Trudno powiedzieć	0	11	4	11	1	1	259

Tabela 3. Czy ma Pan(i) odłożoną jakąś sumę pieniędzy na nieprzewidziane wydatki, na przykład na książeczkę oszczędnościowej PKO, na koncie w banku, w gotówce lub w innej formie?

(%)

	Tak	Nie	Liczba osób
Ogółem	28	72	1063
Płeć			
Mężczyźni	31	69	505
Kobiety	26	74	558
Wiek			
18-24 lat	27	73	152
25-34	33	67	187
35-44	28	72	219
45-54	26	74	199
55-64	26	74	135
65 lat i więcej	29	71	172
Miejsce zamieszkania			
Wieś	17	83	392
Miasto do 20 tys.	22	78	128
20 - 100 tys.	37	63	223
101 - 500 tys.	30	70	196
501 tys.i więcej mieszk.	50	50	124
Wykształcenie			
Podstawowe	15	85	325
Zasadnicze zawodowe	24	76	309
Średnie	39	61	343
Wyższe	50	50	86
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	46	54	65
Prac. umysł. niż. szczebla	45	55	102
Pracownicy fiz. - umysł.	25	75	97
Robotnicy wykwalifikowani	20	80	104
Robotnicy niewykwalifik.	29	71	52
Rolnicy	13	87	53
Pracujący na własny rach.	56	44	43
Bierni zawodowo			
Renciści	23	77	130
Emeryci	30	70	212
Uczniowie i studenci	17	83	72
Bezrobotni	16	84	87
Gospodynie domowe i inni	30	70	46
Pracuje w:			
sferze budżetowej	32	68	98
sekt. państw., publicznym	36	64	131
sp. własc. pryw. i państwa	34	66	78
sekt. pryw. poza rolnict.	38	62	191
prywatnym gosp. rolnym	14	86	60
Dochody na jedną osobę			
Do 275 zł	9	91	225
276 - 399	18	82	156
400 - 549	29	71	214
550 - 799	45	55	139
Powyżej 799 zł	50	50	111
Ocena własnych war. mater.			
Źłe	8	92	375
Średnie	30	70	456
Dobre	57	43	232
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	24	76	64
Raz w tygodniu	31	69	592
Kilka razy w miesiącu	21	79	157
Kilka razy w roku	27	73	163
W ogóle nie uczestniczy	31	69	88
Poglądy polityczne			
Lewica	35	65	262
Centrum	29	71	287
Prawica	38	62	255
Trudno powiedzieć	11	89	259